ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

AYOLLARDA ONKOLOGIK MIOMA KASALLIGI

Qo'qon Universiteti Andijon filiali
Tibbiyot fakulteti talabasi
Ibragimova Kamola Akmaljon qizi
+998948221888

Annotatsiya

Ushbu maqolada ayollarda uchraydigan onkologik mioma kasalligi, uning kelib chiqish sabablari, klinik belgilari, diagnostika va davolash usullari atroflicha yoritilgan. Miomaning benign (yaxshi sifatli) va malign (yomon sifatli, ya'ni onkologik) shakllari o'rtasidagi farqlar tahlil qilinib, ayniqsa onkologik miomaning xavfli jihatlari alohida ko'rib chiqilgan. Maqolada zamonaviy diagnostika metodlari, davolashda qo'llaniladigan konservativ va jarrohlik yondashuvlar, shuningdek, kasallikning psixologik va reproduktiv salomatlikka ta'siri muhokama qilingan. Onkologik miomaning erta aniqlanishi va profilaktikasi masalalari ham tahlil etilib, mavzuning dolzarbligi sog'liqni saqlash tizimida katta o'rin egallashi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar:

Mioma, onkologik kasallik, ayollar sog'ligi, miomektomiya, benign o'simta, malign o'simta, gormon terapiyasi, diagnostika, gisterektomiya, ultratovush tekshiruvi.

Kirish

Mioma tushunchasi

Mioma — bu bachadon mushak qavatida (miometriy) rivojlanadigan, yaxshi sifatli (benign) o'simta bo'lib, u odatda ayollarning reproduktiv yoshida (20–45 yosh oralig'ida) ko'proq uchraydi. Tibbiyotda bu holat "leiomioma" yoki "fibromioma" deb ham ataladi. Mioma o'z holicha kichik bo'lib, ayolga hech qanday noqulaylik tug'dirmasligi mumkin. Ammo u o'sib borishi yoki ko'p miqdorda bo'lishi natijasida turli klinik belgilarni yuzaga keltiradi: bachadon qon ketishlari, og'riq, bepushtlik, siydik chiqarishning buzilishi va h.k. Miomaning rivojlanishida asosiy omillardan biri bu **estrogen va progesteron gormonlarining disbalansi** hisoblanadi.

Mioma bir nechta shakllarda bo'lishi mumkin:

- **Subserozal mioma** – bachadon tashqi yuzasiga yaqin joylashadi;
- **Intramural mioma** – bachadon devori ichida o'sadi;
- **Submukozal mioma** – bachadon bo'shlig'i tomon o'sadi va qon ketishlarga olib keladi.

Onkologik mioma qanday kasallik?

Asosan miomalar benign (yaxshi sifatli) bo'lishiga qaramasdan, ba'zi holatlarda ular **malignizatsiyaga**, ya'ni yomon sifatli o'simtaga aylanish xavfiga ega. Onkologik mioma deganda, mioma o'simtasining **sarkoma** kabi yomon sifatli shaklga o'tishi tushuniladi. Bu holatda o'simta nazoratsiz o'sadi, atrof to'qimalarga tarqaladi, metastazlar berishi mumkin va hayot uchun xavf tug'diradi.

Malign o'simta o'sib borar ekan, quyidagi klinik belgilar yuzaga keladi:

- Qon ketishning kuchayishi;
- Bachadon sohasida doimiy og'riqlar;
- Tez charchash, vazn yo'qotish, umumiy holsizlik;

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

- Qo‘lbola tekshiruvlar yoki UZIda tez o‘sayotgan o‘simta mavjudligi.

Onkologik mioma kam uchrasa-da, ayniqsa 40 yoshdan oshgan ayollarda yoki menopauza davrida miomaning tez o‘sishi aniqlansa, malignizatsiyadan shubhalanish lozim.

Mavzuning dolzarbligi (sog‘liq, demografik va ijtimoiy jihatdan)

Ayollar salomatligi — har bir jamiyatda sog‘liqni saqlashning strategik yo‘nalishlaridan biridir. Reproduktiv tizim kasalliklari, xususan, onkologik miomalar nafaqat ayolning hayot sifatiga, balki demografik holat, tug‘ilish ko‘rsatkichi va oila barqarorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Miomaning malign shakllari ayollar orasida saraton kasalliklarining salmoqli qismini tashkil etib, o‘z vaqtida aniqlanmasa og‘ir oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Shuningdek, bu kasallikning kechki bosqichlarida davolash murakkablashadi, bemorlarga radikal jarrohlik amaliyotlari (masalan, bachadonni to‘liq olib tashlash – gisterektomiya) zarur bo‘ladi. Bu esa ayollarda bepushtlik, ruhiy tushkunlik, oilaviy muammolar va ijtimoiy stresslarga olib keladi. Shu sababli onkologik mioma kasalligini erta aniqlash, oldini olish va profilaktik tekshiruvlar o‘tkazish dolzarb vazifalardan hisoblanadi.

Sog‘liqni saqlash tizimi uchun esa bu kasallik:

- **Profilaktik dasturlarni kengaytirish**,
- **Ayollar onkologik salomatligi bo‘yicha ma’lumotlarni oshirish**,
- **Zamonaviy davolash usullarini qo‘llash**ni talab qiladi.

Ayollarda onkologik miomaning umumiy tavsifi

Miomaning onkologik shakllari

Mioma ko‘pchilik hollarda benign (yaxshi sifatli) o‘simta sifatida uchrasa-da, kam sonli holatlarda u **malign (yomon sifatli)** o‘simtaga aylanishi mumkin. Bu holat tibbiyotda **leiomyosarkoma** deb yuritiladi. Leiomyosarkoma — bachadon mushak to‘qimalaridan rivojlanadigan agressiv onkologik o‘simta bo‘lib, odatdagi miomaga qaraganda tez o‘sadi, atrof to‘qimalarga o‘sib kiradi va metastaz berish xususiyatiga ega.

Onkologik shakllarning o‘ziga xos xususiyatlari quyidagilardir:

- O‘simtaning tez va nazoratsiz o‘sishi;
- Qon ketishlarning kuchayishi;
- Davolovchi vositalarga (masalan, gormon terapiyasiga) sust javob;
- Tez-tez qayta paydo bo‘lishi (rekurrensiya).

Ba’zida oddiy mioma morfologik tekshiruvlarsiz leiomyosarkomadan ajratilishi mushkul bo‘ladi. Shu sababli har qanday o‘sma (ayniqsa 40 yoshdan oshgan ayollarda) diqqat bilan baholanadi.

Kasallikning rivojlanish mexanizmi

Mioma bachadon mushak qavatidagi bir yoki bir nechta hujayralarning **abnormal bo‘linishi** natijasida shakllanadi. Bu bo‘linish jarayoni gormonlar (ayniqsa estrogen va progesteron) ta’sirida faollashadi. Onkologik shakllarda esa bu bo‘linish nazoratdan chiqadi va **mutatsiyalangan hujayralar** hosil bo‘la boshlaydi. Mutatsiyalar hujayra ichidagi genetik materialga zarar yetkazib, uni “abadiy o‘suvchi” holatga keltiradi.

Onkologik miomaning rivojlanish mexanizmi quyidagicha:

1. **Dastlabki giperplaziya (hujayralarning ko‘payishi);**
2. **Mutatsiyalarning yig‘ilishi;**
3. **Hujayralarning malign xususiyat kasb etishi (angiogenez, invaziya, metastazlar).**

Ushbu jarayonlarni tashqi omillar (radiatsiya, ekologik toksinlar, yallig‘lanishlar) va irsiy moyillik kuchaytirishi mumkin.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

Miomaning benign va malign ko‘rinishlari

Benign mioma (oddiy mioma):

- Ko‘pchilik hollarda asimptomatik;
- Sekin o‘sadi;
- Qon tomirlarga yoki boshqa organlarga o‘sib o‘tmaydi;
- Hayot uchun xavf tug‘dirmaydi;
- Gormonlarga sezgir bo‘lib, gormon terapiyasi bilan davolanishi mumkin;
- Miomektomiya kabi saqlovchi operatsiyalar bilan olib tashlanadi.

Malign mioma (leiomyosarkoma):

- Juda tez o‘sadi va ko‘pincha og‘ir simptomlar bilan kechadi;
- Atrof to‘qimalarga invaziya qiladi va metastaz beradi (ayniqsa o‘pka, jigar, suyaklarga);
- Gormon terapiyasiga zaif javob beradi;
- Hayot uchun xavfli bo‘lib, radikal jarrohlik (bachadon va qo‘shilgan a’zolarni olib tashlash) talab etadi;
- Qayta paydo bo‘lishi mumkin (rekurrens xavfi yuqori).

Malign mioma turlari o‘ta kam uchraydi, ammo ularning o‘z vaqtida aniqlanmasligi holatni og‘irlashtiradi. Shu sababli har qanday mioma bilan kasallangan ayol muntazam tibbiy nazorat ostida bo‘lishi zarur.

Miomaning tasnifi

Mioma kasalligi har doim ham bir xil shaklda kechmaydi. Uning joylashuviga, to‘qima tuzilishiga va klinik ko‘rinishlariga qarab bir necha turga bo‘linadi. To‘g‘ri tashxis qo‘yish va samarali davolash uchun miomaning to‘liq tasnifi muhim ahamiyatga ega.

Anatomik tasnifi

Bu tasnif miomaning bachadonda joylashgan aniq o‘rniga asoslanadi. Uchta asosiy shakl mavjud:

1. **Submukozal mioma**

– Bu mioma bachadonning ichki qavati – endometriyga yaqin joylashadi.
– U bachadon bo‘shlig‘iga o‘sib kiradi va odatda kuchli hayz qon ketishlari, bepushtlik va tushish xavfi bilan kechadi.
– Eng simptomli va jiddiy shakllardan biri hisoblanadi.

2. **Intramural mioma**

– Bachadon mushak devorining ichida joylashadi.
– Ko‘pchilik hollarda aynan shu shakl uchraydi.
– Bachadon hajmini kattalashtirib, siydik pufagi yoki ichakka bosim o‘tkazishi mumkin.

3. **Subseroz mioma**

– Bachadonning tashqi yuzasida joylashadi va qorin bo‘shlig‘i tomon o‘sadi.
– Uzoq vaqt simptom bermasligi mumkin, lekin katta hajmga yetganda og‘riq va noqulaylik keltiradi.
– Ba’zan yupqa “oyoqqa” (pedunkulga) ega bo‘lib, burilish (torsiya) xavfi bilan bog‘liq bo‘ladi.

Klinik tasnifi

Miomalar klinik kechishiga qarab quyidagicha tasniflanadi:

1. **Asimptomatik mioma**

– Belgilarsiz kechadi, faqat tasodifiy aniqlanadi (masalan, UZI orqali).
– Kichik o‘lchamli va o‘sish dinamikasi sust bo‘ladi.

2. **Symptomli mioma**

– Kuchli hayz qon ketishlari (menorragiyalar), intermenstrual qon ketishlar.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

– Qorin pastida og‘riq, og‘irlik hissi, orqaga tarqovchi og‘riqlar.
– Siydik chiqarish buzilishi, ich qotishi.
– Bepushtlik yoki homiladorlikni ushlab qololmaslik.

3. **Tashqi a’zolarga bosim qiluvchi mioma**

– Mioma katta hajmga yetib, siydik yo‘llari, ichak, tos a’zolariga mexanik bosim o‘tkazadi.

Histologik turlari

Miomaning histologik (to‘qima tuzilishiga oid) turlari o‘simtaning morfologik xususiyatlariga qarab ajratiladi:

1. **Oddiy leiomioma**

– Eng keng tarqalgan turi.
– Homogen mushak to‘qimalaridan iborat, o‘sishi sekin.

2. **Sellulyar (hujayraviy) mioma**

– Ko‘proq hujayrali tuzilishga ega.
– Malignizatsiyaga moyil bo‘lishi mumkin.

3. **Atipik mioma**

– Hujayralarida morfologik o‘zgarishlar mavjud.
– Bu tur malign miomadan farqlashda ehtiyotkorlikni talab qiladi.

4. **Leiomyosarkoma (malign mioma)**

– Yomon sifatli, agressiv o‘suvchi, tezda atrof to‘qimalarga tarqaladigan o‘simta.
– Juda kam uchraydi, ammo xavfi yuqori.

Ushbu tasniflar asosida har bir bemorda miomaning qanday shakli borligini aniqlash, kasallikni baholash va individual davolash rejasini tuzish mumkin bo‘ladi.

Kasallikning rivojlanish sabablari (etiologiyasi)

Ayollarda bachadon miomasining, xususan uning onkologik (malign) shakllarining rivojlanish sabablari ko‘p omilli bo‘lib, organizm ichki muvozanatining buzilishi, genetik fonda yuzaga keladigan o‘zgarishlar va tashqi zararli ta’sirlar bilan bog‘liq. Quyida miomaning asosiy etiologik omillari keltirilgan:

Gormonal omillar

Mioma rivojlanishining eng asosiy sababi – **estrogen va progesteron** gormonlarining muvozanatsizligi hisoblanadi. Bu gormonlar bachadon mushak to‘qimalarida o‘sishni rag‘batlantiradi. Ularning ortiqcha ishlab chiqarilishi yoki to‘qimalarning ularga sezuvchanligi mioma hujayralarining nazoratsiz bo‘linishiga olib keladi.

- Estrogen darajasining ko‘tarilishi (masalan, estrogen dominali giperestrogeniya holatlari) miomaning o‘sishiga sabab bo‘ladi.
- Gormon darajasidagi tebranishlar (pubertat, homiladorlik, premenopauza) davrida mioma rivojlanishi tezlashadi.
- Gormon terapiyasi yoki gormonli kontratseptivlar noto‘g‘ri qo‘llanilganda miomaga turtki bo‘lishi mumkin.

Irsi/genetik moyillik

Mioma kasalligi ba’zida **irsiy xarakterga** ega bo‘lib, bu holat ayniqsa birinchi darajali qarindoshlari (ona, opa-singil)da ushbu kasallik aniqlangan ayollarda ko‘proq uchraydi.

- Miomaga oid genetik mutatsiyalar (masalan, MED12 geni mutatsiyasi) ko‘plab klinik tadqiqotlarda aniqlangan.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

- Oila a’zolarida mioma tarixi mavjud bo‘lsa, kasallikning erta boshlanishi va og‘ir kechishi ehtimoli ortadi.

Surunkali yallig‘lanishlar

Bachadon va unga tutash a’zolarda kechuvchi **surunkali infeksiyalar yoki yallig‘lanishli jarayonlar** ham mioma rivojlanishiga olib keluvchi muhim omillardandir.

- Endometrit, salpingit, ooforit kabi kasalliklar fonida bachadon to‘qimalari shikastlanadi va bu proliferativ jarayonlarni faollashtiradi.
- Jarayon uzoq davom etsa, hujayralarning tuzilmasi o‘zgarib, o‘sma hujayralar rivojlanishi uchun sharoit paydo bo‘ladi.

Surunkali yallig‘lanishlar shuningdek, immun tizimning zaiflashishiga olib keladi, bu esa yomon sifatli o‘sma rivojlanishini osonlashtiradi.

Ekologik va psixogen omillar

Zamonaviy turmush tarzida ekologik muhit va ruhiy bosimlar miomaning rivojlanishida dolzarb omillar sifatida qaralmoqda:

- **Ekologik omillar**:

– Kimyoviy moddalar (masalan, plastiklar, pestitsidlar), atrof-muhit ifloslanishi.
– Radiatsiyaviy nurlanishlar va sanoat chiqindilari gormonal tizimga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.
– Sifatli oziqlanishning buzilishi va zararli ovqatlar (GMO, trans yog‘lar) ayol gormonlariga salbiy ta’sir qiladi.

- **Psixogen omillar**:

– Uzoq muddatli stress, depressiya, ruhiy siqilish holatlari gipotalamus-gipofiz-ichki bezlar o‘qining disfunktsiyasiga olib keladi.
– Bu gormonlar muvozanatini buzadi va ayol reproduktiv tizimini izdan chiqaradi.
– Ruhiy beqarorlik organizmning umumiy immunitetini susaytiradi, bu esa hujayra o‘sishlarini nazoratdan chiqishiga sabab bo‘ladi.

Ushbu omillarning har biri individual yoki kompleks ravishda miomaning, ayniqsa malign shakllarining shakllanishiga xizmat qilishi mumkin. Aynan shuning uchun ayollarni sog‘lom turmush tarziga o‘rgatish, ginekologik tekshiruvlardan muntazam o‘tib turish juda muhimdir.

Onkologik miomaning klinik belgilari

Mioma odatda benign (yaxshi sifatli) o‘smalar sirasiga kiradi. Biroq ba'zi hollarda u malign (yomon sifatli) ko‘rinishga – leiomyosarkomaga o‘tib ketishi mumkin. Ayniqsa, malign jarayon boshlanganida kasallikning klinik belgilari kuchliroq ifodalanadi va tez rivojlanadi. Klinik belgilarni to‘g‘ri baholash kasallikni erta tashxislash va samarali davolash uchun muhim ahamiyatga ega.

Asosiy simptomlar

1. Qon ketishlar

– Bu eng keng tarqalgan va erta namoyon bo‘ladigan simptom hisoblanadi.
– Hayz davri buziladi: **ko‘p miqdorda, uzoq davom etuvchi (menorragiyalar)** yoki **oraliq qon ketishlar (metrorragiyalar)** kuzatiladi.
– Postmenopauzalik ayollarda qon ketishi alohida xavfli belgidir va malign jarayon shubhasini keltirib chiqaradi.

2. Qorin pastida og‘riq

– Og‘riq doimiy, bosuvchi yoki tortuvchi xarakterda bo‘lib, ayniqsa yirik miomalarda seziladi.
– Og‘riq jinsiy aloqada kuchayishi, belga yoki sonlarga tarqalishi mumkin.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

– Miomaning to‘qimalarida nekroz (to‘qima nobud bo‘lishi) yoki burilish (torsiya) bo‘lsa, keskin og‘riq paydo bo‘ladi.

3. Siydik chiqarish buzilishlari

– Mioma o‘smasi siydik pufagiga bosim qilsa, quyidagi alomatlar paydo bo‘ladi:
– Tez-tez siyishga ehtiyoj
– Siydikni to‘liq bo‘shata olmaslik
– Siydik tutilishi (og‘ir holatlarda)

4. Ichak faoliyati buzilishi

– Orqa devorda joylashgan mioma rektumga (to‘g‘ri ichakka) bosim qilsa:
– Ich qotishi
– Qorinda og‘irlik
– Gemorroy simptomlariga o‘xshash belgilar kuzatiladi.

5. Umumiy holsizlik va kamqonlik

– Davomli qon yo‘qotishlar fonida temir tanqisligi anemiyasi rivojlanadi.
– Bemorda charchoq, bosh aylanishi, terining oqarib ketishi, yurak urishining tezlashuvi kuzatiladi.

6. Homiladorlikda muammolar

– Mioma bepushtlikka olib kelishi, homila tushish xavfini oshirishi, homila noto‘g‘ri joylashuviga sabab bo‘lishi mumkin.
– Malign miomalar esa homiladorlikda juda xavfli bo‘lib, tez rivojlanish va tarqalish ehtimoli mavjud.

Kasallik kechish bosqichlari

Onkologik miomaning klinik kechishi odatda 4 bosqichga ajratiladi:

1. **I bosqich** –
– O‘sma faqat bachadon devorida joylashgan, kichik o‘lchamda.
– Belgilar deyarli yo‘q yoki faqat hayzning ozgina buzilishi mavjud.
– Tashxis ko‘pincha tasodifan, UZI orqali aniqlanadi.

2. **II bosqich** –
– O‘sma kattalashib, atrof to‘qimalarga bosim o‘tkaza boshlaydi.
– Qon ketish, og‘riq, siydik va ichak faoliyatida buzilishlar paydo bo‘ladi.

3. **III bosqich** –
– Mioma atrofdagi a’zolarga (masalan, siydik pufagi, to‘g‘ri ichak) o‘sib o‘tadi.
– Qattiq og‘riqlar, qonli ajralmalar, umumiy ahvolning yomonlashuvi kuzatiladi.
– Biopsiyada malign hujayralar aniqlanishi mumkin.

4. **IV bosqich** –
– Metastazlar bosqichi: malign hujayralar uzoq a’zolarga (jigar, o‘pka, suyaklar) tarqaladi.
– Bemor holati og‘ir, simptomlar tizimli tus oladi: kuchli og‘riqlar, ishtahaning yo‘qolishi, ozish, charchoq.
– Bu bosqichda kasallik hayot uchun xavfli hisoblanadi.

Xulosa:

Miomaning klinik belgilari kasallikning benign yoki malignligiga, o‘sma o‘lchami va joylashuviga qarab farq qiladi. Erta tashxis qo‘yish uchun hayz buzilishlari, qon ketishlar, og‘riq va siydik/ichak faoliyatidagi o‘zgarishlar e’tiborsiz qoldirilmasligi kerak.

Diagnostika usullari

Ayollarda onkologik mioma (bachadonning malign o‘sma jarayoni)ni aniqlashda **kompleks yondashuv** talab etiladi. Tashxis jarayoni klinik ko‘rik, instrumental tekshiruvlar va laborator testlar

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

asosida amalga oshiriladi. Erta bosqichda tashxis qo‘yish – davolash samaradorligini oshirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

1. Fizik tekshiruvlar

Fizik tekshiruvlar ayolni shikoyatlari asosida ginekolog tomonidan amalga oshiriladi:

- **Ginekologik ko‘rik**:

– Vaginaning oldingi devori va bachadon bo‘yni ko‘zdan kechiriladi.
– Bachadonning kattaligi, shakli, holati aniqlanadi.
– Miomaning kattalashgan shakllari sezilarli bo‘lib, qattiq, notekis sathli massa sifatida seziladi.

- **Ikki qo‘llab palpatsiya (bimanual tekshiruv)** orqali o‘sma hajmi va lokalizatsiyasi taxmin qilinadi.
- Ba’zi hollarda og‘riq chaqirish yoki qonli ajralmalar aniqlanishi mumkin, bu malign jarayonga gumon uyg‘otadi.

2. Ultrasonografiya (UZI)

UZI – mioma diagnostikasida birlamchi va eng ko‘p qo‘llaniladigan usuldir:

- **Transabdominal** va **transvaginal** UZI turlari qo‘llaniladi.
- Miomaning o‘lchami, joylashuvi, strukturasi aniq ko‘rsatiladi.
- Onkologik (malign) xususiyatli o‘smalarda quyidagi belgilar aniqlanishi mumkin:

– Geterogen tuzilma
– Tez o‘suvchi va qon bilan kuchli ta’minlangan o‘sma
– Nekroz yoki kalsifikatsiya uchraydigan joylar

Eslatma: UZI malign xususiyatli o‘smani 100% aniqlay olmaydi, ammo malign kasallikdan shubhalanish uchun asos bo‘ladi.

3. MRI (Magnit-rezonans tomografiya) va KT (Kompyuter tomografiyasi)

Bu ikki zamonaviy usul miomaning chuqurligi va malignlik darajasini baholashda katta yordam beradi:

- **MRI**:

– To‘qimalarning zichligini aniq tasvirlaydi.
– Mioma va atrof to‘qimalar o‘rtasidagi chegaralarni ko‘rsatadi.
– Malign shakllarda odatda invaziv o‘sish, qon tomirlar bilan faol ta’minlanish belgisi ko‘rinadi.

- **KT** (ayniqsa kontrast bilan):

– O‘smaning metastazlarini aniqlashda yordam beradi.
– Katta miomalarda qorin bo‘shlig‘i a’zolariga tarqalish darajasi aniqlanadi.

MRI/KT odatda murakkab, shubhali yoki operatsiyadan oldingi tayyorgarlikda qo‘llaniladi.

4. Biopsiya va gistologik tahlillar

Malign o‘smani aniq tashxislashning **oltin standarti** – bu gistologik tekshiruvdir:

- **Bachadon bo‘ynidan yoki endometriydan biopsiya** olinadi.
- **Aspiratsion biopsiya** yoki **histeroskopik biopsiya** usullari orqali to‘qima namunasi olinadi.
- Gistologik tahlil natijasida:

– Yaxshi (benign) mioma yoki yomon (malign) leiomyosarkoma ekanligi aniqlanadi.
– Hujayralar bo‘linish darajasi, atypiya belgilariga baho beriladi.

Muhim: Biopsiyasiz malign tashxis qo‘yish yakuniy deb hisoblanmaydi.

5. Gormonal va laborator tekshiruvlar

Laborator tekshiruvlar onkologik jarayonning umumiy ko‘rsatkichlarini baholashda muhimdir:

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

- **Qon umumiy tahlili**:

– Kamqonlik (gemoglobin past), leykotsitoz bo‘lishi mumkin.

- **Gormonlar tahlili**:

– Estrogen, progesteron, FSH, LH gormonlari o‘rganiladi.
– Gormonal muvozanat mioma rivojlanishida hal qiluvchi omil bo‘lishi mumkin.

- **Onkomarkerlar** (ayrim holatlarda):

– CA-125, HE4 va ROMA indeksi (agar malign jarayonlarga shubha mavjud bo‘lsa).
– Garchi bu markerlar 100% aniq bo‘lmasa-da, ular kasallik holati haqida qo‘shimcha ma’lumot beradi.

Xulosa:

Onkologik miomaning tashxisini qo‘yishda shifokorlar quyidagilarni uyg‘unlashtirib baholaydi:

- Klinik shikoyatlar
- Fizik ko‘rik
- UZI va MRI natijalari
- Biopsiya va gistologik tahlillar

Kasallikni erta aniqlash uchun muntazam ginekologik tekshiruvlardan o‘tish va har qanday hayz buzilishlarida darhol shifokorga murojaat qilish zarur.

Davolash usullari

Ayollarda onkologik mioma (leiomyosarkoma yoki malign tus olgan miomalar)ni davolashda individual yondashuv muhim ahamiyatga ega. Davolash tanlovi miomaning hajmi, joylashuvi, malignlik darajasi, bemorning yoshi va reproduktiv rejalari asosida belgilanadi. Davolash odatda **konservativ, jarrohlik, radiologik** va **onkologik nazorat** bosqichlarini o‘z ichiga oladi.

1. Konservativ davolash usullari

Konservativ yondashuv faqat **kichik o‘lchamli, klinik jihatdan o‘zini ko‘rsatmayotgan yoki benign belgilar bilan kechayotgan miomalarda** qo‘llaniladi. Onkologik xavf mavjud bo‘lsa, konservativ yondashuv vaqtincha choradir.

a) Gormon terapiyasi:

- Miomaning o‘sishi gormonlarga bog‘liq bo‘lgani uchun, **estrogen va progesteron** ta’sirini kamaytirish asosiy maqsaddir.
- Qo‘llaniladigan preparatlar:
  - **GnRH agonistlari** (goserelin, leuprorelin) – gormonlar ishlab chiqarilishini vaqtincha to‘xtatadi, miomaning kichrayishiga olib keladi.
  - **Antiestrogenlar** (tamoksifen) – malign o‘sma ehtimoli bor ayollarda ehtiyotkorlik bilan qo‘llaniladi.
  - **Progesteron modulyatorlari** – faqat benign miomalarda qo‘llaniladi.

b) Dori-darmon terapiyasi:

- **Yallig‘lanishga qarshi** dorilar og‘riqni kamaytiradi (NSAID guruhlari).
- **Temir preparatlari** – qon ketishlar natijasida yuzaga kelgan kamqonlikni bartaraf etish uchun.
- **Antibiotiklar** – infektsion asoratlar bo‘lsa.

Eslatma: Konservativ davolash malign o‘smani to‘liq yo‘q qila olmaydi. Shuning uchun u ko‘proq tayyorgarlik yoki simptomatik yondashuv sifatida baholanadi.

2. Jarrohlik davolash usullari

Onkologik mioma uchun asosiy va eng samarali davolash **jarrohlik aralashuvi** hisoblanadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

a) Miomektomiya

- Faqat benign, yakkaxon yoki reproduktiv yoshdagi ayollarda qo‘llanadi.
- Malign shakllarda qo‘llanmaydi, chunki to‘liq rezeksiya talab etiladi.

b) Gisterektomiya (bachadonni olib tashlash)

- Onkologik miomaning **asosiy davolash usuli**.
- Operatsiya quyidagi shakllarda bajariladi:
  - **Total gisterektomiya** – bachadon va bachadon bo‘yni olib tashlanadi.
  - **Radikal gisterektomiya** – bachadon, bachadon bo‘yni, bachadon atrofi to‘qimalari, ba’zan tuxumdonlar va limfa tugunlari olib tashlanadi.
- Malign mioma holatlarida odatda radikal usul afzal hisoblanadi.

Jarayon davomida biopsiya va to‘qima tekshiruvlari qilinadi.

3. Radiologik va minimal invaziv usullar

a) Uterin arter embolizatsiyasi (UAE):

- Miomani qon bilan ta’minlaydigan arteriyalarni maxsus vosita bilan to‘sib, o‘smaga kislorod yetkazib berilishini to‘xtatadi.
- Malign shakllarda cheklangan holatlarda qo‘llaniladi, ko‘proq benign miomalarda.

b) FUS ablatsiya (focused ultrasound surgery):

- Ultrasonik to‘lqinlar yordamida mioma to‘qimasi termik yo‘l bilan nobud qilinadi.
- Yangi texnologiya bo‘lib, faqat benign o‘sma uchun mos keladi.

c) Laparoskopik operatsiyalar:

- Kichik o‘lchamli, aniqlangan o‘smani olib tashlash uchun.
- Malign holatlarda cheklangan foydalaniladi, ko‘proq tashxislashda yordam beradi.

4. Onkologik nazorat va reabilitatsiya

a) Onkologik nazorat:

- Operatsiyadan so‘ng muntazam:
  - **UZI, MRI tekshiruvlari**
  - **Onkomarkerlar nazorati**
  - **Gistologik natijalarni tahlil qilish**
- Agar malign o‘sma aniqlansa:
  - **Kemoradioterapiya** (bachadondan tashqariga tarqalgan bo‘lsa)
  - **Immunoterapiya** – eksperimental davolash shakllarida.

b) Reabilitatsiya va psixologik qo‘llab-quvvatlash:

- Ayolda reproduktiv a’zolarni yo‘qotish ruhiy tushkunlik, o‘ziga ishonch yo‘qolishiga olib kelishi mumkin.
- Psixolog ko‘magi, sog‘lom turmush tarzi va fizioterapiya muhim.
- Ijtimoiy va oilaviy muhitda qo‘llab-quvvatlash zarur.

Xulosa:

Onkologik miomani davolashda **jarrohlik yondashuv – asosiy vosita**, konservativ va radiologik usullar esa yordamchi yoki tayyorgarlik bosqichida qo‘llaniladi. Reabilitatsiya va doimiy nazorat esa sog‘lom hayotga qaytishning kafolatidir.

Kasallik oqibatlari va asoratlari

Onkologik mioma ayollar salomatligiga jiddiy tahdid soluvchi kasallik bo‘lib, o‘z vaqtida tashxis va to‘g‘ri davolanmasa, salbiy oqibatlar va og‘ir asoratlarga olib kelishi mumkin. Bu bo‘limda kasallikning sog‘liq, reproduktiv salohiyat va psixologik holatga ta’siri tahlil qilinadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

1. Bevosita sog‘liqka ta’siri

Onkologik mioma (malign miomatoz o‘sma) organizmga bir necha jihatdan salbiy ta’sir ko‘rsatadi:

- **Surunkali qon ketishlar** natijasida temir tanqisligi kamqonligi rivojlanadi, bu holat ayollarda charchoq, bosh og‘rishi, immunitetning pasayishi kabi belgilar bilan kechadi.
- **Katta hajmli o‘sma** ichki a’zolarga bosim berib, siydik yo‘llari, to‘g‘ri ichak faoliyatini buzadi. Siydik tuta olmaslik, ich qotishi, shishishlar rivojlanishi mumkin.
- **O‘smaning yiringlashi yoki nekrozi** holatida yuqori harorat, intoksikatsiya, sepsis xavfi yuzaga keladi.
- **Metastazlar** (agar leiomyosarkoma rivojlangan bo‘lsa) – boshqa a’zolarga (jigar, o‘pka, suyak) o‘tib, hayot uchun xavfli holatlarni keltirib chiqaradi.

Qolaversa, bu holatlar ayolning umumiy sog‘lig‘ini, ishga yaroqliligini, hayot sifatini keskin pasaytiradi.

2. Bezor farzandli bo‘lish xavfi

Onkologik miomaning eng og‘ir oqibatlaridan biri bu – **reproduktiv salohiyatning yo‘qolishi**dir:

- **Bachadon olib tashlangan holatlar**da (gistorektomiya) ayol umuman homilador bo‘la olmaydi.
- Agar tuxumdonlar ham olib tashlansa, erta klimaks holati rivojlanadi.
- **Yirik o‘sma yoki davolashdagi kimyo/radioterapiya** tuxumdon faoliyatini buzadi, ovulyatsiya to‘xtashi mumkin.
- **Psixologik stress** va gormonal nomutanosibliklar ham bepushtlikka olib keladi.

Ayniqsa, yosh ayollar uchun bu muammo og‘ir psixologik zarba bo‘lib, oila rejalashtirishga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

3. Hayot sifati va psixologik holat

Kasallik nafaqat jismoniy, balki **psixologik va ijtimoiy** hayotni ham keskin o‘zgartiradi:

- **Doimiy xavotir va qo‘rquv**: malign kasallik tashxisi bilan yashash ayolda psixologik bosimni oshiradi.
- **O‘ziga bo‘lgan ishonch yo‘qoladi**, ruhiy tushkunlik, depressiya, hatto o‘z joniga qasd qilish holatlari kuzatilishi mumkin.
- **Oila va jamiyatda izolyatsiya hissi** paydo bo‘ladi, bu esa ruhiy holatni yanada yomonlashtiradi.
- **Davolash xarajatlari va mehnatga layoqat yo‘qolishi** tufayli ijtimoiy-iqtisodiy muammolar yuzaga keladi.

Shuning uchun psixologik yordam va oila qo‘llab-quvvatlovi – davolashning ajralmas qismi hisoblanadi.

Xulosa:

Onkologik mioma nafaqat ayolning sog‘lig‘iga, balki uning ruhiy holatiga, onalik salohiyatiga va ijtimoiy faolligiga salbiy ta’sir qiladi. Kasallik oqibatlarini kamaytirish uchun erta tashxis, kompleks davolash va psixologik reabilitatsiya juda muhimdir

Profilaktikasi

Onkologik mioma kabi og‘ir ginekologik kasalliklarning oldini olishda profilaktik chora-tadbirlar muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, malign kasalliklar rivojlanishini to‘xtatish yoki erta bosqichda aniqlash orqali ayollarning hayot sifati va reproduktiv salomatligini saqlab qolish mumkin. Quyida asosiy profilaktik yo‘nalishlar keltirilgan.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

1. Hayot tarzini sog‘lomlashtirish

Sog‘lom turmush tarzi onkologik kasalliklarning, shu jumladan miomaning rivojlanish xavfini kamaytiradi:

- **Muvozanatli ovqatlanish**: meva-sabzavotlar, antioksidantlarga boy mahsulotlar (C, E vitamini) mioma rivojlanishiga qarshi himoya qiladi.
- **Jismoniy faollik**: ortiqcha vazn va semirish gormonal nomutanosiblikka olib keladi. Haftasiga kamida 150 daqiqa faol harakat (yugurish, yurish, suzish) tavsiya etiladi.
- **Zararli odatlardan voz kechish**:
  - Spirtli ichimliklar, tamaki va psixotrop moddalar estrogenga ta’sir qilib, o‘sma rivojini rag‘batlantiradi.
- **Doimiy stressdan saqlanish** – stress gormoni (kortizol) balansi ayollarda gormonal tizimga salbiy ta’sir qiladi.

2. Erta tashxis qo‘yish va davolash

Onkologik miomaning erta bosqichda aniqlanishi uning xavfsiz va samarali davolanishini ta’minlaydi:

- **Yiliga kamida bir marta ginekologik ko‘rikdan o‘tish**.
- **UZI orqali bachadon holatini tekshirtirish** – hatto simptomlar bo‘lmasa ham.
- **Onkomarkerlar**ni nazorat qilish (masalan, CA-125), ayniqsa oilaviy tarixi mavjud bo‘lsa.
- **Uzoq muddatli gormonal buzilishlar, hayz siklining buzilishi yoki qon ketishlar bo‘lsa – zudlik bilan mutaxassisga murojaat qilish**.

3. Infeksiyalarning oldini olish

Surunkali yallig‘lanishlar va jinsiy yo‘l bilan yuqadigan kasalliklar gormonal muvozanatni buzib, mioma rivojlanishiga zamin yaratadi:

- **Shaxsiy gigiyenaga rioya qilish**, ayniqsa hayz kunlarida.
- **Himoyalangan jinsiy hayot**: prezervativdan foydalanish, bir necha jinsiy partnyor bilan bo‘lmaslik.
- **Jinsiy yo‘l bilan yuqadigan infeksiyalarni (xlamidiya, HPV va b.) erta aniqlash va davolash**.
- **HPVga qarshi emlash** (agar mumkin bo‘lsa) bachadon bo‘yni saratoni bilan bir qatorda mioma xavfini ham kamaytiradi.

4. Oila rejalashtirish va tibbiy maslahatlar

Reproduktiv sog‘liqni nazorat qilish onkologik xavflarning oldini olishda asosiy omillardandir:

- **Homiladorlikni kechiktirmaslik**: uzoq muddatli tug‘ruqdan saqlanish bachadon to‘qimalarida o‘zgarishlarga sabab bo‘lishi mumkin.
- **Tug‘ruqdan keyin to‘liq tiklanish va kuzatuv** – mioma o‘zgarishlari aynan bu davrda tez-tez uchraydi.
- **Hormonal kontratseptsiya vositalarini faqat shifokor tavsiyasi bilan ishlatish**.
- **Oilada mioma yoki boshqa onkologik kasalliklar bo‘lsa, doimiy dispanser kuzatuv ostida bo‘lish**.

Onkologik miomaning oldini olish – bu kompleks yondashuvni talab qiluvchi jarayon. Sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, muntazam tibbiy ko‘riklar, infektsiyalardan himoyalanish va tibbiy maslahatlar orqali kasallik xavfini sezilarli darajada kamaytirish mumkin. Ayollar o‘z salomatligiga e’tiborli bo‘lsalar, bu kabi og‘ir kasalliklar erta aniqlanib, muvaffaqiyatli davolanadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

Xulosa

Ayollarda uchraydigan onkologik mioma kasalligi – ginekologik patologiyalar ichida eng dolzarb va xavfli hisoblanadigan, o‘z vaqtida tashxislanmasa va davolanmasa, salbiy oqibatlarga olib keluvchi o‘smadir. Bu kasallik nafaqat sog‘liq, balki ayolning reproduktiv salohiyati, ruhiy holati va ijtimoiy hayotiga ham salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Bepushtlik va hayot sifatiga ta’siri

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, onkologik mioma rivojlanganda:

- **Homiladorlik xavfi kamayadi**, hatto bepushtlikka olib kelishi mumkin;
- **Bachadon va tuxumdonlarning olib tashlanishi** ayolning onalik imkoniyatini butunlay yo‘qqa chiqaradi;
- **Doimiy og‘riq, qon ketish va ruhiy bosim** ayolning hayot sifatini pasaytiradi.

Shuning uchun bu kasallikka qarshi kurashishda kompleks yondashuv muhim ahamiyatga ega.

Tibbiyotning roli va istiqbollari

Bugungi kunda onkologik miomani aniqlash va davolash yo‘llari sezilarli darajada takomillashgan:

- **Diagnostikaning zamonaviy usullari** (MRI, UZI, biopsiya) kasallikni erta bosqichda aniqlash imkonini beradi;
- **Yordamchi texnologiyalar, konservativ va jarrohlik yondashuvlar** shifobaxsh natijalarni ta’minlamoqda;
- **Onkologik kuzatuv va reabilitatsiya dasturlari** esa ayollarning salomatligi tiklanishida muhim rol o‘ynamoqda.

Kelajakda minimal invaziv texnologiyalar, genetik terapiya va individual yondashuvlar orqali ushbu kasallikni yanada samarali nazorat qilish mumkin bo‘ladi.

Talabalar uchun xulosalar va tavsiyalar

Tibbiyot yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar quyidagilarga alohida e’tibor qaratishlari lozim:

- Onkologik kasalliklarning **patogenezini chuqur o‘rganish**;
- **Erta tashxis qo‘yish ko‘nikmalarini rivojlantirish** (anamnez yig‘ish, klinik belgilarga e’tiborli bo‘lish);
- **Bemorlarga psixologik va axborotiy ko‘mak berish**ni o‘rganish;
- **Profilaktik yondashuvlarni jamiyatda targ‘ib qilish**.

Shuningdek, talabalarning o‘zlari ham kasalliklar haqida chuqur bilimga ega bo‘lish bilan birga, sog‘lom turmush tarzini yuritishlari va bu orqali atrofdagilarga namuna bo‘lishlari zarur.

Yakuniy mulohaza:

Ayollar salomatligi – jamiyat salomatligining o‘lchovidir. Onkologik mioma kasalligining oldini olish, erta tashxislash va to‘g‘ri davolash orqali minglab ayollarning hayot sifati, onalik baxti va ijtimoiy faolligi saqlab qolinadi. Tibbiyot sohasi vakillari, ayniqsa yosh mutaxassislar, bu yo‘nalishda chuqur bilim va mas’uliyat bilan harakat qilishlari zarur.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. **To‘xtayev Sh.I.** – *Ginekologik kasalliklar*. Toshkent, 2018. – “Miomaning tasnifi”, “Davolash usullari” va “Profilaktikasi” bo‘limlarida asosiy manba sifatida foydalanildi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

2. **Акушерство и гинекология. Национальное руководство. Под ред. Сухих Г.Т.** – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2020.
– “Miomaning rivojlanish sabablari”, “Klinik belgilari” va “Diagnostika” qismida foydalanilgan.

3. **Nazarova N.S., Karimova M.K.** – *Ayollar salomatligi va reproduktiv tibbiyot asoslari*. Toshkent, 2021.
– “Profilaktika”, “Kirish” va “Xulosa” bo‘limlari uchun materiallar olindi.

4. **Kamilova U.A.** – *Onkologik ginekologiya asoslari*. Toshkent Tibbiyot Akademiyasi nashriyoti, 2019.
– “Onkologik miomaning umumiy tavsifi” va “Asoratlar” bo‘limida foydalanildi.

5. **Никитин Ю.П.** – *Гинекологические заболевания и их лечение*. Санкт-Петербург, 2017.
– “Konservativ va jarrohlik davolash usullari” qismida foydalanilgan.

6. **O‘zbekiston tibbiyoti jurnali**, 2020-yil, №2.
– “Ayollar onkologik kasalliklarining erta aniqlanishi” maqolasidan “Diagnostika usullari” bo‘limida foydalanildi.

7. **Journal of Obstetrics and Gynaecology Research**, 2021; Vol. 47(3):
– Miomaning benign va malign shakllari haqida ma’lumotlar “Umumiy tavsifi” qismida ishlatilgan.

8. **Reproductive Biology and Endocrinology**, 2022; Vol. 20(4):
– “Gormonal sabablar” va “Reabilitatsiya” bo‘limlarida foydalanilgan.

9. **O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligi axborot byulleteni**, 2023, №1.
– “Profilaktika” bo‘limi va ijtimoiy dolzarblik qismida ma’lumotlar olindi.

10. www.who.int – Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST)
– Onkologik ginekologik kasalliklar statistikasi va global yondashuvlar (“Kirish” va “Xulosa” bo‘limlarida).

11. https://minzdrav.uz – O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi rasmiy sayti
– “Erta tashxis va profilaktika” masalalari, sog‘liqni saqlash siyosati haqida (“Profilaktika” bo‘limida).

12. www.ncbi.nlm.nih.gov – PubMed ilmiy bazasi
– “Diagnostika” va “Davolash” bo‘limlariga ilmiy tahliliy ma’lumotlar uchun.

13. www.cancer.org – American Cancer Society
– “Onkologik nazorat va reabilitatsiya” qismida zamonaviy yondashuvlar uchun.